

Nr 22.

Av herr **Ström**, *angående förbud mot tillverkning, införsel och försäljning av rusgivande drycker m. m.*

Man möter vid bedömande av alkoholfrågan två grundskilda uppfattningar. Den ena menar, att ett oavlåtligt arbete på övertygelsens väg, riktat på de enskilda individerna, är i huvudsak nog. För karaktärens stärkande anser denna riktning det icke vara så önskvärt, att frestelserna undanröjas som fastmer att den personliga motståndskraften stärkes. Den andra riktningen gör gällande, att den historiska erfarenheten såväl som den psykologiska iakttagelsen visar, att det är ett stort självbedrägeri, om man tror, att den individuella bearbetningens väg kan annat än för kort tid och för en bråkdel av nationen öva någon väsentligare påverkan. Vill man folkets befrielse i stort från alkoholens förbanuelse, är det en i hög grad opraktisk metod att upptaga hundratusentals människors tid och kraft — väl behöflig för positiva samhällsuppgifter — på den negativa uppgiften att generation efter generation förmana den övriga nationen att taga sig till vara för starka drycker. Det är, som träffande anmärkts, lika opraktiskt som att utpostera en levande kedja av hundratusentals människor vid randen av ett bråddjup för att varna vandrarna från att gå för nära, under det man med oerhört mycket mindre kostnad och större effektivitet kunde bygga en stenbarriär till skydd. *Denna barriär är förbudet.*

Vi bekänna oss utan tvekan till den senare av dessa uppfattningar. En förnuftig nykterhetsrörelses uppgift kan icke vara en evig Sisyfusböda, ny och lika hopplös för varje generation. Rörelsens uppgift måste i stället vara att förbereda och skapa en allmän opinion av den styrka, att den möjliggör det definitiva förbudet. Förbudet *vore* en överdrift, om det kunde visas, att nyttan av alkoholdryckerna övervägde deras skada. Men vem med ringaste ansvarskänsla vågar ett sådant

påstående? Förbudet vore en utopi, om det kunde uppvisas vara praktiskt sett utförbart. Men vem kan uppvisa det? Den enda bevisning, som här duger, är ett praktiskt experiment, vilket därför så snart som möjligt bör göras. De sannolikhetskäl, som kunna anföras med ledning av erfarenheter från länder, där försöket i större eller mindre utsträckning gjorts, tala — som senare skall uppvisas — ett tydligt språk till förmån för förbudet och icke tvärtom, så snart fakta få tala och icke den tentiösa förvrängningen.

Givetvis är nykterhetsrörelsens uppgift även att i möjligaste mån motarbeta dryckessederna även på andra vägar, så länge icke förbudet kan uppnås, men det måste betecknas som högst opraktiskt och kortsynt att laborera med palliativ, så snart det är möjligt att med större fördel än olägenhet genomföra den mest definitiva lösningen.

Tänker man på förbuds-rörelsen särskilt mot brännvinet, har den pågått i organiserad form allt sedan 1830. I stället för att tillmötesgå den dåvarande nykterhetsrörelsens krav på ett verkligt brännvinsförbud, lät 1854 års riksdag — i skarp strid mot den tidens demokrati, bondeståndet — reformen löpa ut i en finanspolitisk kompromiss, vilken inbragte en skenbar vinst åt staten, städerna och vissa allmänna inrättningar men på bekostnad av folkets alltjämt av brännvinet försvagade fysiska och moraliska kraft. Genom denna riksdags beslut, vilka lägo till grund för förordningarna av den 18 januari 1855, skapades nya, år efter år allt starkare hinder av ekonomisk art för ett blivande förbud. Nykterhetsrörelsens målsmän blevo missmodiga och tröttnade på den till synes hopplösa striden. Rörelsen domnade av och under Karl XV:s regering var den blott en skugga av vad den hade varit på 1830—50-talet. Då några entusiastiska förbudsvänner på 1870-talet igångsatte en petitionsrörelse för att uppkalla folkopinionen till stödande av tanken på ett förbud, misslyckades givetvis denna oförberedda ansats. Med anledning av densamma uppträdde emellertid den äldre svenska nykterhetsrörelsens främste märkesmän, domprosten P. Wieselgren, jämte två av hans gamla medkämpar, kontraktsprosten A. Sandberg och brukspatronen C. af Ekenstam och publicerade ett »upprop till svenska folket av trenne nykterhetsrörelsens åldermän». Icke utan skäl har man kallat detta 1876, året före Sveriges störste nykterhetskämpes död publicerade dokument, för »Wieselgrens nykterhetspolitiska testament». I en tid, då man missbrukat den gamle föregångsmannens namn till intäkt för strävanden, som äro så fjärran från hans egna som öster är från väster, kan det vara av intresse att lyssna till vad en lång nykterhetskamp erfarenhet lärt honom och hans bägge åldriga medkämpar.

»Vi hava icke uppgivit hoppet om ett framtida varaktigt förbud, varförutan vårt folk skall gå under i elände». Så yttra de sig och uppdraga därefter grundritningen till den nya rörelse, som just då började vakna till liv och med tiden skulle fortsätta deras livsvärv. Huru såg då denna grundritning ut? Jo, på följande sätt: Först bilda förbuds-föreningar i varje svensk församling, därigenom övertyga folket om förbudets önskvärdhet, och så komma till de styrande med kravet på ett förbud, bakom vilket borde stå en stark folkvilja.

Vad är det nu den moderna nykterhetsrörelsen gjort, om icke just utfört detta Wieselgrens testamente? Tusentals förbuds-föreningar äro sedan dess bildade allestädes i vårt vidsträckta land, och att deras verk burit den åsyftade frukten, folkets förbudsvänliga övertygelse, det visade bland annat den enastående folkomröstningen 1909—1910. Närmare 2 miljoner vuxna svenska medborgare gåvo då med sina namns underskrift ett ojävigt vittnesbörd om att flertalet av Sveriges till vuxen ålder komma innevånare ansåg tidpunkten inne för att börja genomföra »ett fullständigt och permanent rusdrycksförbud».

Exakt uttryckt, röstade 1,884,298 personer för och 16,715 emot det permanenta förbudet.¹⁾ Den förstnämnda siffran motsvarade 55.6 procent av Sveriges till vuxen ålder komma befolkning. Redan detta är en meningsyttring så stark, att den icke motsvaras av någon annan i någon som helst politisk fråga. Men man skulle storligen misstaga sig, om man droge den slutsatsen, att de 44.4 procent av den vuxna befolkningen, som icke antecknat sig å förbudslistorna, skulle vara motståndare till förbudet. I de allra flesta fall beror frånvaron av denna procent säkerligen på de ofullständiga anordningarna vid den med ytterst blygsamma medel iscensatta omröstningen; på många orter kunde, av brist på personal, som hade tid att åtaga sig det mödosamma och oavlönade organisationsarbetet, ingen omröstningsbyrå upprättas. Där åter anordningarna kunde nå ett samhälles hela befolkning eller allra största delen därav, visar sig procenten av förbuds-röstande ha vida överstigit 55.6 procent. I Uppsala, som dock ingalunda var eller är något förbudscentrum och där till och med en motrörelse sattes i gång, hänvisande till »rationella åtgärder» i den av dr Ivan Bratt just då föreslagna riktningen, röstade 81 procent av stadens vuxna befolkning för förbudet och i Jönköpings län nådde man i vissa kommuner över 90 procent. Det

¹⁾ En påstådd förfalskning av ett bland namnen föranledde en noggrann, av opartiska personer företagen undersökning, som visade, att påståendet saknade all grund. Samiliga namnen ha för övrigt allt sedan omröstningens avslutning varit offentligen tillgängliga för en var som önskat granska dem.

är snarare för lågt än för högt beräknat, om man antager, att, därest praktiskt sett hela den vuxna befolkningen varit i tillfälle att avgiva sin meningsyttring, minst 75 procent skulle uttalat sig för förbudet.

Ett vittnesbörd om förbudsoptionens fortfarande styrka i vårt land ligger också i valen till andra kammaren. Trots de förskjutningar i partiportionerna, som ägt rum efter 1911, är antalet av de representanter i kammaren, som uttryckligen deklarerat sin anslutning till förbudstanken, dock nästan på siffran densamma än i dag som vid 1911 års val (omkring 130). Med rätta har det blivit sagt, att »en fast punkt i den annars under dessa år ganska gungande politiken har varit svenska folkets obrutna förbudsvilja». Det är sant, att de allra senaste åren sett en motrörelse uppstå huvudsakligen ledd av mer eller mindre framstående krafter ur de högre samhällslagren. Men trots enstaka anslutningar från smärre arbetargrupper har denna rörelse blivit en krusning på ytan. »Böljan därunder» är alltså lika lugn och bestämd i sin rörelse.

Folket väntade 1911 en jämförelsevis snar lösning av förbudsfrågan, som onekligen redan då var väl mogen för sitt avgörande. Det oaktat har sedan dess ännu icke vare sig från regeringshåll eller av enstaka motionärer någon framställning om allmänt förbud ägt rum. Orsaken därtill har uppenbarligen varit, att man på varje sådant yrkande väntat den naturliga invändningen: frågan är ju under officiell utredning av den år 1911 tillsatta kungl. nykterhetskommittén, och innan denna utrednings resultat föreligger, kan det icke vara lämpligt eller möjligt att av riksdag eller regering begära ett avgjort ställningstagande till frågan. Det ligger emellertid fara i fortsatt dröjsmål. Medan vi här vänta på utredningen, har man *handlat* i andra länder. Förutom i det lilla Island, vars förbudslag fullständigt trädde i kraft 1915, har i det stora ryska riket med dess oerhörda inkomster av det förut där rådande spritmonopolet ett radikalt förbud införts samtidigt med krigsutbrottet, och under de 5 år, som förflutit sedan slutet av år 1911, hava i Förenta Staterna ej mindre än 15 nya förbudsstater tillkommit till de 8, som redan 1911 funnos.

Dessutom ha i flera av de krigförande länderna mer eller mindre långt gående inskränkningar av förbudskaraktär genomförts, vilka nödvändiggjorts av tidens allvarliga läge. Även i vårt land har till en viss grad så skett, och man har med fullt skäl ansett sig nödsakad till dessa åtgärder utan att avvakta slutförandet av alla de detaljundersökningar, som nykterhetskommittén har att föranstalta.

Denna utredning, som sedan mer än fem år pågår, är givetvis av

det största värde och intresse. Men den behöver kompletteras med en experimentell undersökning, utan vilken den teoretiska bevisföringen dock alltjämt, även när den blir färdig, kan bemötas med varjehanda invändningar. Ingen må tro, att det principiella förbudsmotstånd, som är huvudhindret för genomförande av denna av folkets flertal sedan länge livligt önskade reform, låter avvärja sig genom aldrig så grundliga och sifferfyllda betänkanden, så länge de blott röra sig med ovissa framtidsberäkningar. Större slagkraft äga siffror från länder, där förbudet försökts. Även mot dem kan man göra invändningen: vi veta ej om förhållandena hos oss äro så likartade, att samma verkningar även här skulle framkallas. Men får hela folket inför sina ögon i eget land se förbudet i verksamhet, så att även den blindaste ej kan undgå att månad efter månad avläsa dess verkningar i ekonomiskt, fysiskt, kriminalistiskt och moraliskt avseende, då torde motståndet komma att snart nog nödgas bliva inskränkt till det fåtal, som ha personlig vinst av rusdryckers tillvaro. Det är detta som i huvudsak inträffat i Ryssland, där man nu ser de ledande klassernas offentliga talesmän med finansministern i spetsen yttra sig om förbudssaken i samma anda som hos oss de speciella förbudsvännerna. De bildade samhällsklassernas syn på saken var dock före förbudsexperimentet ungefär detsamma i Ryssland som i Sverige, likgiltig eller avvisande.

Alla förhandsberäkningar måste enligt sakens natur bli till en viss grad osäkra. Detta är nödvändigt redan därför, att framtida förhållanden aldrig låta sig exakt beräknas. Men i detta fall tillkomma vissa andra omständigheter, som göra den vanliga utredningsmetoden beträffande alkoholkonsumtionens verkningar otillförlitlig. Ett par exempel skola påtagligen visa detta. Antag att en officiell undersökning anbefallts rörande alkoholbrukets inverkan på sjukdomsprocenten. De läkare, som skola lämna primäruppgifter till en sådan undersökning, kunna, även om de besitta den största möjliga skicklighet, icke annat än i vissa särskilt påtagliga fall med visshet konstatera förhandenvaron av alkoholbruk såsom enda eller väsentliga orsaken till ett visst sjukdomsfall. Men de kunna icke i sin statistik upptaga andra fall än de exakt eller med en mycket hög grad av sannolikhet bevisliga. Resultatet blir, att en dylik undersökning i regeln visar en relativt obetydlig sjukdomsprocent vållad av alkoholen. Att detta resultat är missvisande, inser vid minsta eftertanke en var. Men hur stor missvisningen är kan icke beräknas.

Ett annat exempel är lika påtagligt. Antag, att undersökningen gäller, hur stor del av fattigvården som rätteligen bör skrivas på rus-

dryckernas konto. De myndigheter och sakkunniga, som här skola ge primäruppgifter, befinna sig i ett analogt dilemma. I vissa särskilt flagranta fall kan man med bestämdhet påvisa, att den eller den försörjningstagaren supit sig till sitt obestånd, men i de flesta fall kan detta säkerligen icke bevisas. Och till och med i de allra påtagligaste fallen kan kritiken göra den fullt befogade invändningen: »Hur kan Ni bevisa, att ifrågavarande person, även om han exempelvis på grund av rådande totalförbud, ej varit i tillfälle att supa bort sin förtjänst, icke på annat sätt skulle ha slarvat bort den?» Det låter ju tänka sig, att det är något fel med hans psyke av den beskaffenhet, att han över huvud icke kan vårda sin ekonomi utan att dock vara så påtagligt abnorm, att han måste ställas under förmyndare.

Eller tag frågan om självmorden. Det är självklart, att förbudets inverkan på deras frekvens icke på förhand låter sig beräkna. Men om det konstant visar sig, att självmorden avtaga under förbudstillstånd, där sådant försökts, är det sannolikt, att även i Sverige samma erfarenhet skulle göras. Sak samma beträffande äktenskapsskilsmässor och andra symtom av ett upprivet familjeliv.

Dessa exempel skulle kunna mångfaldigas. Deras sens moral gäller på många andra områden än de exempelvis här anförda. Det vore emellertid förhastat att därav draga den hyperkritiska slutsatsen, som förbundets motståndare så gärna vilja draga, nämligen att det icke finns något sätt att i förbudsfrågan åstadkomma en exakt och bevisande utredning. Det finns ett sådant sätt, det mest praktiska och osvikliga. Det är att iakttaga verkningarna av de praktiska experiment, som gjorts i andra länder, och framför allt — att göra ett experiment i eget land.

Dessa verkningar göra sig gällande i synnerhet i ekonomiskt, i folkhygieniskt och moraliskt avseende och således ingripa på synnerligen viktiga, för land och folk betydelsefulla områden.

Det är uppenbart, att den *ekonomiska* synpunkten icke kan eller får vara den viktigaste, när det gäller att taga ställning till förbudsfrågan.

Skulle det nu visa sig, att förbudet medför den praktiskt sett fullständiga befrielse från alkoholfaran, som det åsyftar, då är otvivelaktigt den eventuella statsutgift, det kostar, väl använd.

Och skulle det till och med visa sig, att ett förbud även statsfinansiellt sett betalade sig, med andra ord vore en så att säga god affär, så måste icke blott varje invändning däremot ur ekonomiska synpunkter förstummas, utan det måste rent av anses vara ur statsekonomisk synpunkt i högsta grad oklokt att *icke* genomföra det.

Lätom oss nu se till, vilken statsekonomisk roll det eventuellt kan beräknas komma att spela. En på officiellt uppdrag verkställd utredning härav har nyligen offentliggjorts av en yngre svensk nationalekonom, docenten t. f. professorn vid Lunds universitet Fritz H:son Brock.¹⁾ Enligt hans beräkning skulle nettoförlusten av alkoholkonsumtionen i Sverige utgöra minst mellan 70 och 80 miljoner kronor. (Utgifterna för rusdrycker beräknar han till cirka 127 miljoner, varifrån statsinkomsten därav — beräknad efter 1911 års summa, som var 52,790,000 kronor — frändrages.) Denna beräkning är säkerligen för låg, men den har åtminstone förtjänsten att icke kunna beskyllas för ens skymten av överdrift och lämpar sig därför till utgångspunkt för en på motståndaren inverkan kalkylering. Men han reducerar ytterligare denna summa genom erinran därom, att vid ett totalförbud säkerligen en del av de förut för alkoholdrycker utgivna beloppen skulle gå till ökad konsumtion av kaffe, svagdricka m. m. Emellertid skulle enligt hans beräkning årliga nettobesparingen genom ett totalförbud komma att uppgå till åtminstone 40 miljoner kronor.

Huru betydande även denna summa är i ett land med Sveriges kapitalförhållanden, belyses genom påpekandet, att »ungefär hälften av denna summa förslår till de årliga räntebetalningarna på statens obligationsskuld och slutstaten för ingen av riksstatens huvudtitlar — med undantag för lantförsvarsdepartementets — har ännu nått detta belopp.»²⁾ Må man ett ögonblick göra klart för sig vad det innebär, att t. ex. alla statsanslag till vår kulturbudget, folkskolor, läroverk, universitet, konstanstalter, tekniska läroverk, kyrkliga ändamål o. s. v., med ett ord hela ecklesiastikdepartementets budget, skulle täckas av den summa, som även vid den mest kritiska beräkning bleve folkets kontanta nettobesparing av ett förbud!³⁾

Och dock, denna summa är säkerligen även ekonomiskt sett blott en bråkdel av den vinst, ett förbud skulle medföra. Alkoholens ekonomiska roll ligger icke huvudsakligen i den direkta utgift, folket ålägger sig för dess förtäring. Vida betydligare ekonomiska värden förloras genom den över en stor del av befolkningen sig utbredande slöhet och minskade energi, som är dryckessedernas ofrånkomliga biverkan. Denna minskning i arbetsduglighet, initiativ och produktionsmängd kan givetvis icke genom teoretiska förhandsberäkningar mätas. Men den är sannolikt vida mer betydande för landets och folkets ekonomi än även de

¹⁾ Nykterhetskommittén X.

²⁾ Dr Brocks utredning utkom för ett par månader sedan. De ifrågasvarande summorna äro. som bekant, nu något överskridna.

icke obetydliga summor, som äro direkt påvisbara följder av den egentliga alkoholismen i sjukvård, fattigvård och fångvård m. m. Verkingarna av ett totalförbud till landets och folkets ekonomiska lyftning låta sig, som sagt, på förhand icke exakt beräknas, men av erfarenheterna från sådana länder, där ett förbud försökts, kan man draga betydelsefulla slutsatser. Vi återkomma härtill vid redogörelsen för vissa utländska erfarenheter.

Den andra huvudsynpunkten är den *folkhygieniska*.

När det varit fråga om den roll, alkoholdryckerna spela för folkhygien, har man vanligen diskuterat de sjukliga förändringarna i organen, som den egentliga alkoholismen vållar. Detta är emellertid en högst underordnad fråga; all den strid, som förts och föres om i vad mån vissa av dessa förändringar bero av alkoholbruket eller av andra detsamma mer eller mindre regelbundet åtföljande omständigheter har helt och hållet akademisk karaktär och kan här lämnas åsido.

Det viktiga är: vinner eller förlorar nationen i sin helhet i hälsa och kraft på alkoholdryckernas försvinnande ur folksedvanorna? Svaret på denna fråga förefaller självklart, och ingen ansvarskännande sakkunnig torde tveka om detsamma. Men några av de av forskningen ådagalagda fakta, som visa den folkhygieniska förmånen av total alkohonavhållsamhet, må dock anföras. Det stora engelska livförsäkringssällskapet »The united kingdom temperance and general provident institution» har sedan 1847 i sin statistik över sina försäkringstagare även tagit hänsyn till deras alkoholbruk. I den grupp av försäkringstagare, som icke var totalavhållsam, överensstämde i regel antalet av de beräknade dödsfallen ungefär med verkliga antal inträffade dödsfall, medan i den totalavhållsamma gruppen dödligheten höll sig avsevärt lägre (i genomsnitt 74.3 procent av de beräknade dödsfallen inträffade).

På grundvalen av Englands officiella statistik har man uträknat dödlighetsgraderna för olika yrken, varvid det visat sig, att bland män i åldern 25—65 år finner man värdshus- och hotellbetjäning, samt därnäst värdshusvärdar och alkoholhandlare, därnäst ölbryggeriarbetare vara utsatta för abnormt stor dödlighet.

Sätter man genomsnittstalet till 1,000, bli dödlighetssiffrorna för

värdshus- och hotellanställda	1,725,
värdshusvärdar och andra alkoholhandlare	1,642,
i ölbryggerier anställda	1,427,
skräddare	989,
skomakare	920,
jordbruksarbetare	666,
präster	533 o. s. v.

I den norske statistikern, professor N. Ryggs omfattande undersökning, som ingår i den norska Alkoholkommissionens nyligen avgivna betänkande meddelas bland annat, att bland santliga dödsfall av över 20 år gamla män i Kristiania enligt läkarnes dödsattester minst 16.2 procent haft påvisligt sammanhang med alkoholismen; motsvarande siffra för övriga städer var 10.7 (allt gällande år 1911).

Välbekanta äro den tyske forskaren, München-professorn Kräpeliens ingående experimentella undersökningar över alkoholens, även smärre dosers, ofördelaktiga inverkan på minne, iakttagelseförmåga, synskärpa, hörsel, uppmärksamhet o. s. v., iakttagelser som på ett särskilt område, nämligen i avseende på precisionen vid skjutövningar, i detalj bekräftats av en svensk militär, kapten Boys, experiment inom svenska armén.

Efter de undersökningar att döma, som försiggått i Schweiz, beräknas, att omkring tre fjärdedelar av de veneriska åkommorna vållats av alkoholpåverkan (vanligtvis icke i det egentliga rusets stadium) samt att ungefär hälften av beivrade sedlighetsförbrytelser äro att hänföra till samma anledning. Den berömde psykiatrikern professor Aug. Forel har föranstaltat en statistisk undersökning rörande veneriska åkommor, vilken dock ej omfattade mer än cirka 300 fall; det visade sig därvid, att mellan 60 och 70 procent av fallen bevisligen voro att hänföra till alkoholens konto.

Av de i Norges städer åren 1895—1911 begångna självmorden av män beräknar professor Rygg i sin ovannämnda undersökning 27.8 procent såsom vållade av dryckenskap. En liknande beräkning i Danmark har givit siffran 22.8 procent.

Lika viktig som folkets fysiska sundhet är dess *andliga hälsa*.

Här må först ett mycket vanligt missförstånd eller kanske rättare en illvillig vanställning i motagitationen bemötas. Det är icke fråga om en moralisk värdesättning av den avhållsamme i jämförelse med den måttligt eller till och med omåttligt drickande. En mördare, som under påverkan av alkohol begått ett brott, som straffas med långvarigt frihetsstraff, kan mycket väl vara moraliskt bättre än en av de nio och nittio i yttre måtto rättfärdiga, vilken kanske genom intriger och lagligt tillåtna affärer bragt många människor indirekt om deras välfärd och kanske deras liv. Men därför vore det ju dåraktigt av samhället att uppgiva kampen mot mordet och andra grova brott. Samhällets plikt är framför allt att genom avlägsnande av brottens orsaker och anledningar, i den mån detta är möjligt, höja folkmoralen. Talet om »tvångsnykterhet» såsom moraliskt lägre än »frinykterhet» är missvisande. Ingen förnekar detta axiom. Alternativet skall ställas annorlunda: Vilket är för

folkuppfostran och folkmoral bättre: tvångsnykterhet med dess konsekvens enorm nedgång i brottmål och ordningsstörande företeelser, eller fria berusningsmöjligheter med deras lika säkra konsekvenser i ökat antal brott och allsköns social oordning?

I Sverige beräknas procenttalet av de förbrytare, som antingen i allmänhet varit begivna på dryckenskap eller åtminstone vid brottets begående varit berusade till mellan 60 och 70. Det håller sig tämligen konstant inom dessa gränser år efter år. Ungefär liknande äro siffrorna från andra länder, nästan aldrig lägre men flestades högre. Kejsar Wilhelm upplyste i ett tal till unga sjöofficerare vid marinskolan i Mürwik 1910, att av de brottmål, han som högste domare haft att bedöma, hade nära 90 procent varit föranledda av alkoholen. En liknande siffra angav i ett tal år 1912 lord Alverston i sin egenskap av Lord Chief Justice i England.

Fängelsedirektören Segelcke Thrap i Kristiania yttrar: »Visst är, att en hel del, kanske den största av de vanskligheter, som nu stå oss i vägen under strävandet att skapa ett ordnat och laglydigt samhälle, skulle försvinna från den stund, då alkoholismens förbannelse bleve avlägsnad.»

Det är nu en vanlig invändning, som plägar möta förbudsmotiveringen, den nämligen, att förbudet väl skulle vara gagneligt för samhället, om det läte sig genomföra, men att det skulle vara praktiskt outförbart.

Detta påståendes halt prövas bäst genom ett verkligt försök. Och det är just ett sådant vi i vårt yrkandes första moment föreslå.

Emellertid äro redan många försök gjorda och det är synnerligen lärorikt att iakttaga de resultat, vartill man vid dessa försök kommit. De senaste erfarenheterna i detta avseende äro vunna under de sista tre åren i Ryssland. Ryske finansministern Bark har vid upprepade tillfällen påpekat, vilken påtaglig ökning i arbetsintensitet och produktionskraft, som i Ryssland visat sig efter förbudets införande; trots krigets ekonomiska sugkraft och den därav förorsakade dyrtiden kan folkets tilltagande välstånd avläsas i den överraskande stora ökningen av sparbanksinsättningarna. De privata bankerna ha samtidigt gjort analoga erfarenheter. Dessa påtagliga stora besparingar motsvara givetvis icke allt, vad man ekonomiskt vunnit på att ej frestas till alkoholutgifter: en mängd nyttighetsartiklar ha vunnit en enormt ökad avsättning. Särskilt har man i Ryssland liksom i de amerikanska förbudssamhällena kunnat iakttaga en stark stegring av åtgången på kläder och skodon, vilket vållat, att allt vad skofabrikanter, skräddare och textilfabrikanter heter i hast blivit landets mest uppriktiga förbudsvänner.

De ryska sparbankernas insättnings- och uttagningsstatistik visar under tiden 1913—1915 (t. o. m. juni månad 1915) följande siffror för det belopp, varmed insättningarna överstego uttagningarna:

1913 första halvåret	överskott	21.6	miljoner rubel,
» andra	»	17.3	»
1914 första	»	18.8	»
» andra	»	70.4	»
1915 första	»	300.1	»

Vi ha ej officiellt statistiskt material tillgängligt för längre tid framåt, men enligt publicerade uppgifter i pressen har den enorma stegring, som började med andra halvåret 1914, under vilket förbudet började, fortsatt under senare hälften av 1915 och under 1916 i liknande progression.

Omdömet om den efter förbudets införande stegrade välmågan är så allmänt och obesträtt, att det är fullkomligt omöjligt att jäva. Sparbanksinsättningarna tala ju det omedelbaraste språket, men samma tendens går igen på en mängd andra områden, som äro åtkomliga för iakttagelse. Sparbanksinsättningarna beteckna vad som blir över, sedan man använt den ökade penningtillgången till sina utgifter. Även dessas beskaffenhet talar, som ovan antytts, ett tydligt språk; man köper nyttighetsartiklar i stället för de onyttiga och skadliga rusdryckerna. Mycket belysande är i detta avseende vad professor Hjalmar Sjögren i december 1914 efter ett längre besök i Ryssland under de första förbudsmånaderna yttrar (återgivet i en intervju i Dagens Nyheter den 8 december 1914). Han sade bland annat:

»Av största intresse är spritförbudets verkningar. Detta är ytterligt strängt genomfört; det är i hela det stora Ryssland praktiskt taget omöjligt att få sig en sup. Kronans tusental brännvinsbutiker stå oövekligt stängda. Till och med på första klassens lokaler erhåller man endast lätta viner, en så stark vara som portvin är förbjuden och står heller icke att få.¹⁾ Och det märkvärdiga är att alla finna sig häruti utan klagan. Många stadsdumor och semstvoförsamlingar ha redan ingått till regeringen med skrivelser, vari uttalas förhoppningen, att spritförbudet måtte upprätthållas, även när kriget en gång upphört. Underbart är att se verkningarna därav bland den stora allmänheten redan nu, efter endast fyra månaders förlopp. Textilindustrien blomstrar som aldrig förr. Arbetaren, som förr kanske bara ägde en skjorta eller två,

¹⁾ Successivt utsträcktes förbudet och kort efter den tid, dessa ord gälla, voro även lättare viner förbjudna i själva huvudstaden.

köper sig lika många dussin, färdiggjorda kläder ha eu enorm åtgång, likaså t. ex. galoscher. Man kan säga att hela Ryssland riggar upp sig för de pengar, som annars gå åt till brännvin. Trots kriget har folkets köpkraft stigit. De niohundra miljoner rubel brännvinsmonopolet inbringat ryska staten årligen skola lätt kunna tas igen på andra vägar, om detta förhållande får fortfara.»

För att förstå den ekonomiska innebörden av det ryska brännvinsförbudet äro följande uppgifter av vikt:

Förslaget om statsverkets inkomster och utgifter för år 1915 upptog de ordinarie inkomsterna till 3,080,108,314 rubel mot 3,572,169,473 föregående år, de extraordinarie inkomsterna till 152,200,100 rubel mot 41,399,925, d. v. s. en sammanlagd inkomstsida på 3,234,308,414 rubel mot 3,013,569,398 rubel föregående år. De ordinarie utgifterna uppgå till 3,078,814,461 rubel mot 3,309,523,517 rubel föregående år, de extraordinarie utgifterna till 155,493,953 rubel mot 304,045,881 rubel föregående år, alltså en sammanlagd utgiftssiffra på 3,234,308,414 rubel mot 3,613,569,396 rubel föregående år. Det visar sig alltså, att monopolinkomsterna överstego fjärdedelen av hela inkomstbudgeten. Den omedelbara förlusten täcktes huvudsakligen genom lånemedel.

Ett svenskt officiellt utlåtande om det ryska förbudet föreligger från svenske konsuln i Petrograd, K. E. Widerström, som bland annat skriver:

»På uppblomstringen av Rysslands egen industri kommer det sedan krigets början existerande spritförbudet att ha en ofantlig inverkan. Mot krigets många faror och olyckor kan det ryska folket med tacksamhet och glädje sätta välsignelsen av spritförbudet. Krigets ohyggligheter komma att glömmas efter en generation, välsignelsen av spritförbudet kommer att vara för alltid, ty även om det totala förbudet kommer att mildras, så kommer dock aldrig spritförbrukningen att få återgå till de senare årens. Folket och regeringen ha fått se, att det är möjligt att leva utan brännvin, de ha till sin förvåning fått se, att det lägre folkets köpkraft i stället för att, som allmänt troddes, starkt avtaga på vissa områden, ökats efter kriget utbrott. Så har t. ex. försäljningen av manufakturvaror efter krigets utbrott avsevärt ökats. I stället för att lämna arbetsförtjänsten på krogen, begagnade man den till att skaffa mat och kläder — och att sätta in på bankerna. I hamn- och lastningsplatserna är förhållandet särskilt iögonfallande. De i trasor höllda figurerna äro nästan försvunna, och i stället för att begära allmosor till brännvin och natthärberge, förekommer det att de förut förfallna männen skänka pengar i sparbössorna till lindring av nöden bland

de av kriget lidande. På många platser, där ingen utan att riskera livet kunde visa sig efter mörkrets inbrott, är det nu ofarligt, och brottens antal har minskats i ofantlig grad. Varje bemödande från bryggeriernas, öl- och vinhandlarnas sida att få öl- och vinhandeln frigiven har mött det starkaste motstånd från flera stadsförsamlingar och från prästerskapet samt från industriidkare, som med fruktan emotse den tid, då spritdryckerna åter skola lössläppas. De som knotat över spritförbudet äro huvudsakligen de, som ekonomiskt drabbats därav, bryggare, bränneriägare och försäljare; de som tacka tsaren och Gud äro miljoner hustrur och barn i det stora landet.»

Ett talande vittnesbörd om den efter förbudet tilltagande ekonomiska förbättringen är även den ökade skatteinbetalningen. Under de tre första månaderna av år 1915 inbetalades i Astrakan 250,000 rubel mera i skatt än föregående år. Det är ju antagligt, att vid denna stegring även andra orsaker medverkat, men förbudet har säkerligen varit en viktig faktor.

Negativt visas samma förbättring av folkets ekonomiska villkor — trots dyrtiden och kriget — i en stark nedgång av pantbankslånen. På huru vitt skilda områden denna fördelaktiga inverkan av ett förbud visar sig exemplifieras även av den statistik angående eldsvådor, som brandförsäkringsbolagen föra. I guvernementet Tver t. ex. var under de på eldsvådor i regeln särdeles rika månaderna augusti och september antalet före förbudet (uträknat i medeltal efter statistiken för femårsperioden 1909—1913): 2,384 med en förlust av 464,015 rubel, men år 1914 endast 1,631 med en förlust av 226,246 rubel; motsvarande siffror för guvernementet Jekaterinoslav voro för ifrågavarande månader 1913: 310 fall med en förlust av 28,893 rubel, men 1914: 147 fall med en förlust av 13,287 rubel.

Dr A. Karlgren, som under flera resor till Ryssland ägnat dessa förhållanden särskild uppmärksamhet, meddelar ¹⁾, att man före förbudet beräknat en årlig totalförlust av ungefär 500 miljoner rubels värde genom eldsvådor, men att denna förlustsumma sjunkit till ungefär 250 miljoner, alltså med 50 procent efter förbudet.

Med tanke härpå och om man besinnar, att denna besparing av en kvarts miljard per år endast gäller en sådan jämförelsevis underordnad detalj, kan man få en aning om till vilken verkligt revolutionerande förbättring i ett lands och folks ekonomi förbudet kan bidra och huru befogad prof. Sjögrens nyss anförda reflexion verkligen är,

¹⁾ A. Karlgren: Ryssland utan vodka, Stockholm 1916 sid. 133. Beträffande eldsvådestatistiken hänvisas vidare till de ännu mer detaljerade uppgifter, som ingå i tidskr. Mimer 1916 s. 10.

att »de niohundra miljoner rubel brännvinsmonopolet inbragt ryska staten årligen skola lätt kunna tas igen på andra vägar», om förbudet får fortfara.

Men ännu betydelsefullare än minskningen av sådan oförsiktighet och ouppmärksamhet, som uppenbarligen äro anledningen till ökningen av t. ex. eldsvådornas antal, då folket äger tillgång till alkoholdrycker, är den genomgående ökning av arbetsintensiteten och energien, som konstaterats vid undersökningar av ett större antal (ej mindre än 172) fabriker inom den s. k. Moskvaska fabriksrayonen.¹⁾ Arbetsförsummelserna under månaderna augusti—oktober gävo (med frändragande av strejk-, permissions- och dylikt avbrott)

1913	en	summa	av	4,347,000	timmar,
1914	»	»	»	3,001,800	»

alltså en minskning under förbudstiden av ej mindre än 31 procent.

Vad en genomgående dylik stegring av arbetsintensiteten betyder för ett helt land på olika områden och i vilken mån den kan påverka folkets välstånd och landets ekonomiska lyftning, ligger i öppen dag.²⁾

Men, som redan är anmärkt, trots den oerhörda betydelse dessa ekonomiska faktorer äga, är ekonomien dock icke huvudsaken. Förbudets verkningar på folkhälsans och folkmoralens område äro ännu betydelsefullare.

Svenska Dagbladets korrespondent skriver till tidningen på senhösten 1914 (se Sv. D. ⁹/₁₂ s. å.):

»Förbudet har under de gångna 3 1/2 månaderna utsträckts det ena steget efter det andra. Konjak och likörer förbjödos först, vidare öl och starkare viner samt nu senast även röda och vita viner. Alla ölstugor ha för länge sedan måst stänga sina portar, och i dessa dagar kommer även all vinservering, till och med i de finaste restauranter, att upphöra. — — — Man kunde vara böjd att tro, att detta borttagande på en gång av allt vad alkohol heter skulle för alla dem, som sedan ungdomen varit vana vid bruket, vålla kännbara svårigheter eller rent av menliga följder. Varken bland arbetare eller den bildade klassen har dock något sådant kunnat förmärkas. — — — Ehuru jag själv

¹⁾ Jfr Karlgrens anf. skr. s. 98. Jfr Mimer 1915 och 1916, flera artiklar.

²⁾ Jfr O. J. Woronow, Lantbefolkningens levnadssätt under de nyktra dagarna. På grundval av de i zemstwo'erna insamlade uppgifterna och andra undersökningar. Petersburg, rikstryckeriet 1916.

A. K. Witt, Ändringar i textilproduktionen i sammanhang med kriget och förbudet för alkoholförsäljning.

J. A. Nazorow, Sparkassorna och förbudet för alkoholförsäljning. Moskva 1916.

M. J. Semenov, Förbudet för alkoholförsäljning och eldsvådorna på landet.

sedan mer än 30 år 'tagit mitt glas', kan jag ej påstå att, förlusten av vare sig den ena eller andra sorten varit mig svår. — — — *Man känner sig nu bättre till sinnes, spänstigare och mer arbetskraftig än förr.* Och samma erfarenhet som jag tyckas de flesta ha gjort. Det är blott det första steget eller kanske riktigare att taga detta steg fullt ut, som synes svårt. Man har ej själv energi nog att bryta med mångåriga vanor. Men med härskareordets stöd går det bra.»

Vi vilja här anmärka, att här i Sverige intet sådant härskarord behövs: här begär sedan många år folkets överväldigande flertal denna välgärning mot hög och låg. De som här kunna uttala härskarordet, begagna det tyvärr ännu att förhindra folkviljans genombrott på detta område.

Man kan icke mot Rysslands talande exempel invända, att befolkningen där skulle vara i det hela mer begiven på dryckenskap än i andra länder, så att ett förbud på den grund vore befogat där men obefogat i Sverige.

Enligt den officiella statistik, som av dr J. Gabrielsson meddelats i kungl. nykterhetskommitténs betänkande nr 4, har den årliga konsumtionen per individ i årligt genomsnitt under femårsperioden 1906—1910 varit i Ryssland (europeiska R.) 6.09 liter brännvin, 6.52 liter öl, 0.68 liter vin i Sverige (1911)

6.6 » » 50.17 » » 0.52 » »

Den ojämnhet, denna statistik förete däri, att jämförelsen för Sverige gäller ett något senare år, har praktiskt ingen betydelse, enär siffrorna för de senaste åren icke visat någon större fluktuation annat än möjligen beträffande ölet, som haft något lägre siffror under perioden 1906—1910.

Det framgår emellertid med fullkomlig tydlighet av statistiken, att genomsnittskonsumtionen i Sverige av öl varit högst betydligt större än i Ryssland, av brännvin ungefär lika stor och av vin obetydligt mindre.

I fråga om det ryska förbudets återverkan på folkhälsan må några särskilt belysande siffror anföras:

I de vårdanstalter för alkoholister, som »Sällskapet för folknykterhet» underhåller i Petrograd, intogos under senare halvåret 1913 och 1914 följande antal patienter (förbudet började, först blott som brännvinsförbud, den 16 juli 1914).

	1913	1914		1913	1914
Juli	154	56	Oktober	131	0
Augusti	147	5	November	117	1
September	136	3	December	63	2.

Ungefär liknande äro siffrorna från Moskva.

På det hospital i Petrograd, där sinnessjukdomsfall bland den fattigare befolkningen omhändertagas, förekommo under senare halvåret 1913 summa 998 fall och samma tid 1914 summa 794 fall manliga patienter. Minskningen är påtaglig, men dock icke så stor som inom armén, där enligt den krigspsykiatriska statistiken sinnessjukfallen äro i proportion cirka en sjundedel av motsvarande fall under japanska kriget.

Självmondsstatistiken visar i Petrograd under första halvåret av 1914 385 fall självmord och registrerade självmordsförsök och under det senare halvåret med förbud under större delen 174 fall, alltså en sänkning av 45 procent. I Warschau var motsvarande sänkning 52 procent.

Självklart är, att förbudet skall direkt visa sina verkningar i stark minskning av fylleriförseelserna. I den för sin alkoholism kända stadsdelen Spasskaja i Petrograd anhöllos under 1914 års förra hälft 4,894 fyllerister; under förbudsmånaderna samma år utgjorde siffrorna:

Juli (brännvinsförbud från ¹⁶ / ₇)	474 fall
Augusti (förbud mot brännvin och andra starkare drycker)	123 »
September (något skärpt förbud)	100 »
Oktober (ytterligare skärpt förbud; även mot öl)	71 »
November	56 »
December (förbud även för lättare viner från ¹⁶ / ₁₂)	31 »

Den ryska kriminaljuristen professor Bechterejev hade beräknat, att med ett spritförbud brottsligheten i allmänhet skulle minskas med en tredjedel.

Brottmålsstatistiken för första halvåret av 1914 (utan förbud) visar 261,953 vid städernas underdomstolar åtalade brott, för motsvarande halvår av 1915 (med förbud) 193,036. (Statistiken omfattar städerna i europeiska Ryssland utom Warschauguvernementet.) Det ligger i sakens natur, att brottmålen koncentrera sig i städerna. På landsbygden voro brotten ju fåtaligare redan förut, men minskningen efter förbudet är likväl ännu större. Fullständig statistik står oss här ej ännu till buds, men talrika uttalanden av polismän och jurister visa, hur oerhörd förbättringen varit. En länsman (citerad hos Karlgren sid. 131) skriver: »Polisen och myndigheterna ha fått det lättare, sjukhusen vila ut, fängelserna tömmas.» »Lantpolisen har ingenting att göra, vägglössen dö av svält i polishäkterna» o. s. v. Folkmeningen är ytterst gynnsamt stämd mot förbudet, vilket bevisas av svaren på frågan: »Önskar ni bibehållandet av förbudet även efter kriget?» som ställdes till distrikten Penza och Jekaterinoslaw. (Se tidskriften Mimer 1916 sid. 106):

Distrikt	Antal svar	Önska förbud för alla alkoholt hålliga drycker	Önska bibehålla vinförsäljningen	Önska bibehålla ölförsäljningen	Önska fullständigt upphävande av förbudet	Obestämda
Penza.....	2,084	79.2	1.8	3.0	15.0	1.0
Jekaterinoslaw.....	1,857	81.0	8.0	5.0	6.0	—

I Norge rådde ett kortvarigt förbud mot brännvin (även import) den 8—26 juni 1916 (med anledning av en allmän strejk). I Kristiania var även utminuterung och utskänkning av vin förbjuden 9—15 juni (öl var således dock tillåtet).

Under de 7 dagar, då både brännvins- och vinförbud rådde (men öl var tillåtet) förekommo 123 arresteringar för fylleri, i genomsnitt alltså 17.5 per dag;

under de 15¹⁾ dagar, då enbart brännvinsförbud rådde, förekommo 770 arresteringar = 51.3 per dag;

under de 8 dagar, då intet förbud rådde, 587 arresteringar = 73.3 per dag.

Den 16 december utfärdades en ny kunglig resolution om »förbud mot salg og skjænkning av brændevin og mot indførsel og forsendelse inden riket av desamme varer samt forbud mot salg av vin og skjænkning av het vin».

Detta norska julförbud trädde i kraft den 18 december och upphörde partiellt den 8 januari. Det omfattade absolut förbud mot försäljning av brännvin och starkare viner, medan lättare vin och öl voro tillåtna. Från den 8 är det upphävt i avseende på vinerna (dock med vissa inskränkningar i dessas försäljning), men brännvinsförbudet äger alltjämt bestånd och skall bestå tills vidare.

Från Kristiania poliskammare föreligger angående dess verkningar under december följande statistik:

Dagliga antalet för fylleri anhållna (drukkenskabsarrestanter) i december månad 1916:

¹⁾ Till de ovannämnda dagarna böra tilläggas lördagen den 3, söndagen den 4 och måndagen den 5 juni, enär i Kristiania även under normala förhållanden brännvinsförsäljning är förbjuden lördagar, söndagar och måndagar.

Dag	Datum	Män	Kvinnor	Summa	Dag	Datum	Män	Kvinnor	Summa
Fredag	1	81	12	93	Söndag	17	33	4	37
Lördag	2	69	9	78	Måndag	18	15	1	16
Söndag	3	41	4	45	Tisdag	19	11	1	12
Måndag	4	26	2	28	Onsdag	20	15	2	17
Tisdag	5	86	6	92	Torsdag	21	25	1	26
Onsdag	6	54	7	61	Fredag	22	37	0	37
Torsdag	7	55	2	57	Lördag	23	44	2	46
Fredag	8	61	2	63	Söndag	24	7	1	8
Lördag	9	66	4	70	Måndag	25	11	1	12
Söndag	10	36	1	37	Tisdag	26	10	0	10
Måndag	11	34	4	38	Onsdag	27	21	2	23
Tisdag	12	47	3	50	Torsdag	28	13	0	13
Onsdag	13	56	3	59	Fredag	29	11	1	12
Torsdag	14	68	2	70	Lördag	30	22	1	23
Fredag	15	73	3	76	Söndag	31	14	0	14
Lördag	16	76	1	77					
					Summa	1,218		82	1,300

Det ligger nära till hands att antaga, att konsumtionen av de tillåtna vinerna skulle ökats i stället. Men enligt Verdens Gang (8 januari 1917) har detta icke varit fallet i nämnvärd grad. En annan intressant iakttagelse har gjorts av samma icke särskilt förbudsvänliga tidning: »frekvensen har märkligt nog varit ungefär densamma men omsättningen betydligt minskad». Denna iakttagelse är betydelsefull. Den antyder, att om någon ruin för ens restaurantrörelsen i och för sig kan det icke bli fråga genom ett förbud; ännu mindre givetvis för hotellrörelsen.

Anmärkningsvärt är, att angreppet på förbudet i annars förbudsfientliga tidningar denna gång nästan uteblev. Alla ha förstätt att en tid, då livsmedlen börja tryta, är det orimligt att låta spritfloden flöda.

Emellertid är det uppenbart, att det norska provisoriska förbudet skulle ännu effektivare visat sin verkan i polisstatistiken om även ölet varit förbjudet.

Men vi ha även egna erfarenheter att åberopa. Under den svenska storstrejken 1909 rådde under cirka en månad ett förbudstillstånd, som på många ställen kom ett verkligt totalförbud mycket nära.

Den 28 juli nämnda år avläts av dåvarande civilministern, numera landshövdingen Hugo Hamilton telegram till överståthållarämbetet i Stockholm och samtliga länsstyrelser, däri dessa vederbörande anmodades att tillse, att under strejkdagarna, och då eljest funnes nödigt, lokaler, där

spritdrycker erhöles, stängdes i den omfattning, som vore av behovet påkallad.

I allmänhet föranledde denna anmodan, praktiskt sett, fullständigt brännvinsförbud samt i många län även förbud för utminuteri av vin och öl; utskänkning av vin och öl var i allmänhet tillåten till spisande gäster vid verkliga måltider (så i Stockholm). I många fall fastställdes därvid ett visst lågt maximum, som fick utskänkas. På några orter, särskilt på landsbygden, var dock även detta förbjudet.

Förbudsbestämmelserna trädde i kraft på olika tider i olika län; i Stockholm den 4 augusti. De upphörde successivt under september månad och på ett fåtal orter först i oktober. I Stockholm upphävdes förbudet för utskänkning av brännvin och vin den 6 september och den 20 i samma månad beträffande utminuteri och ölutskänkningen.

Effekten av dessa anordningar i avseende på fylleriförseelserna uppgives i kommerskollegiets redogörelse för de med storstrejken 1909 sammanhängande förhållandena ha varit den, att medan antalet fylleriförseelser under senare halvåret 1908 utgjort 31,118, utgjorde det under samma tid 1909 28,028, utvisande en minskning av 3,090 fall. Denna minskning faller uteslutande på förbudsmånadens konto och är i själva verket större än som omedelbart framgår av nämnda siffra, alldenstund man synes ha försökt, så gott sig göra lät, taga skadan igen, när dammarna för rusdryckernas flod ånyo öppnades: såväl oktober som november och december månader 1909 förete nämligen *ökning* av antalet fylleriförseelser, jämfört med samma månader 1908, särskilt oktober månad (förbudet upphävdes successivt under september) med den ansenliga ökningen av 1,140 fall.

Minskningen av fylleriförseelserna under augusti, den egentliga förbudsmånaden, var enorm: ej mindre än 3,861 fall mindre än under augusti 1908; under september var minskningen mindre: med 699 fall (förbudet upphävdes på de flesta ställen redan i början av september).

Vilken omedelbart lyckosam verkan ett förbudstillstånd har på detta område visade sig med särskild pregnans i huvudstaden. Under augusti månad förekommo där summa 168 fylleriförseelser (mot cirka 1,300 året förut i motsvarande månad), men vid närmare undersökning visar det sig, att de allra flesta av dessa förseelser inföllo på månadens 3 första dagar (förbudet började den 4 augusti). Under de egentliga förbudsdagarna förekom praktiskt taget knappast i medeltal 1 fall om dagen i Stockholm.

Lärrika upplysningar kunna även hämtas från de amerikanska förbudsstaterna. De flesta av dem ha infört förbudet jämförelsevis

nyligen, men tre av dem ha en mer än 30-årig erfarenhet, nämligen Maine, Kansas och North-Dakota. När Kansas 1880 införde statsförbudet gällde denna stat för att vara synnerligen fattig. År 1913 visade statistiken, att den i avseende på egendomsfördelningen per capita hunnit bli unionens rikaste stat. Egendomstaxeringen gav ett medeltal per invånare av 1,700 dollars (medeltalet i Förenta Staterna i sin helhet var 1,200). En jämförelse med den »våta» grannstaten Missouri visar, att medeltaxeringen där något understeg 300 dollars.

I avseende på folkhälsa och folkmoral visar förbudet, där det lojalt upprätthålles, samma goda verkningar som överallt annorstädes.

De amerikanska exemplen avvisas vanligen såsom tendentiöst färglagda. De äro dock hämtade från landets officiella myndigheters uttalanden och ur offentliga statistiska källor. Men i förbudsmotståndets mycket spridda och högt ansedda pressorgan propageras samtidigt de ovederhäftigaste, mest notoriska tendensuppfindingar rörande förbudets fiasko. Varje i saken invigd vet, att dessa regelbundet i den alkoholvänliga pressen uppdykande rövarhistorier utsändas från vissa av alkoholkapitalet understödda pressbyråer; vad vårt land beträffar torde man i allmänhet ej göra sig mödan att direkt hitsända dem. Svenska därav intresserade tidningar finna dem i de utländska organ, dit de i första hand skickats, och översätta dem lika okritiskt som de med vaken hyperkritik avvisa, vad som meddelas från förbudsvänliga myndigheter under det förolämpande antagandet, att dessa icke kunna tala sanning, emedan de äro valda av förbudsvänner. Gent emot all denna oresonliga kritik är det nog att framställa följande två frågor:

1) Om förbudet misslyckats och — som antiförbudspressen påstår — till och med framkallat ökad konsumtion av starka drycker och uppdrivit förtjänsten av deras försäljning så enormt, varför bekämpas det då så ivrigt av dessa dryckers tillverkare och försäljare?

2) Om förbudet misslyckats, hur kan man då förklara, att stat efter stat med väldiga majoriteter övergår till förbudssystem? Ha de praktiska amerikanarna ensamt på detta område förlorat sitt praktiska sinne? ¹⁾

¹⁾ Nedanstående tablå visar situationen i avseende på förbudsstaternas tillväxt i Amerika. (Under de sista månaderna ha ytterligare 4 tillkommit, ehuru lagen där ännu ej allestädes trätt i kraft.)

Stat	År för lagens ikraftträdande	Lagens karaktär	Stat	År för lagens ikraftträdande	Lagens karaktär
Maine	1851 (1884)	Grundlag (»Constitutional»)	Oklahoma	1907	Grundlag
			North Carolina	1908	Civillag (»Statutory»)
Kansas	1881	Grundlag			
North Dakota	1882	»	Georgia	1908	Civillag

En invändning, som ofta göres mot ett förbud, är att det skulle skada *turisttrafiken*. Erfarenheten från turistlandet Norge talar icke i denna riktning. Från 1906 till 1912 har antalet främmande turister i Norge stigit med 11,892 eller 34.6 procent och från 1886 till 1912 är antalet mer än tredubbelt. (Foreningen for Reiseliv i Norge om den fremmede reisetrafik i Norge 1912.) Och dock har Norge målmedvetet fortskridit på förbudsvägen.

De norska sommarsiffrorna (turister, som besökt Norge under den egentliga turistsäsongen) förete följande stegring:

1886: 13,569, 1887: 15,747, 1888: 16,776,
1902: 20,827, 1906: 34,342, 1912: 46,234.

Doktor Scharlach, chefen för den skandinaviska avdelningen av Cook's resebyrå i London, avråder ur turistsynpunkt från underlättande av vin- och ölhandeln. Det skulle, säger han, mest komma skjuts-gossarna till del (till nackdel för deras körning). »Den bättre klassens turister dricker icke det öl och det vin, som kunde serveras i de mindre orterna i Norge.» (Se Aftenposten 5 maj 1906.)

Den kritiska tid, i vilken vi nu leva — då det dagliga brödet måste utdelas med sparsam hand, då dyrtid råder och kanske hungersnöd hotar — talar kraftigare än några ord för förbudet. Det stora världsbladet Times skriver den 29 december 1916 rörande förhållandena i själva det rika England:

»De i denna industri (= rusdrycksindustrien) intresserade torde göra väl i att beakta tidens tecken och bereda sig på att finna sig i det oundvikliga. Det berör krigföringen i två hänseenden: dels gäller det födoämnesberedskapen, dels effektiviteten inom våra krigsindustrier. Båda dessa synpunkter äro av en sådan högst viktig betydelse, att inga hänsyn till intressen för särskilda grupper av medborgare kunna tillåtas

Stat	År för lagens ikraftträdande	Lagens karaktär	Stat	År för lagens ikraftträdande	Lagens karaktär
Mississippi	1909	Civillag	Oregon	1916	Grundlag
Tennessee	1909	»	South Carolina	1916	»
Alabama	1915	»	Virginia	1916	Civillag
Arkansas	1915	»	West Virginia	1916	Grundlag (besl. 1914, träder i kraft 1/11 1916)
Arizona	1915	Grundlag			
Colorado	1916	»			
Idaho	1916	Civillag	Washington State	1916	Civillag
Iowa	1916	»			

få stå i vägen för vilka åtgärder det än må gälla, då det gäller stärkandet av nationens förmåga av kraftansträngning.»

I artikelns fortsättning meddelas, att de skotska skeppsredarne yrka på totalförbud.

Man skall säkert här invända, att hela denna bevisföring hänför sig till krigets extraordinära förhållanden. Ja, men vad är det, som Times här utgår från som ett axiom. Jo, att födoämnestillgången minskas genom rusdryckstillverkningen och nationens kraft lider av rusdryckskonsumtionen. Är icke detta lika sant även i vårt land, ehuru vi ej äro i krig? Behövas verkligen här ej — under rådande dyrtid — alla tillgängliga livsmedel? Och är det icke hjärtlöst att i en tid, då flertalet knappt har råd att köpa det nödvändigaste, fortfara att utlägga denna frestelse till bortslösande av de knappa medlen, en frestelse, för vilken alla tiders erfarenhet vittnar, att folk i massor faller, så länge den finns? Och behöves nationens med noggrann omsorg bevarade kraft först i det ögonblick, då kriget är ett faktum? och framför allt: *är det blott för krigsbehov, som nationen behöver en obruten kraft?*

När det gäller det permanenta förbudet, bör varje ersättning åt en näring, som nationen har utdömt och funnit landsfördärlig, avvisas. Den hänsyn, som billigtvis kan visas näringens målsmän, bör i stället bestå däri, att man bereder dem nödig frist till den omläggning och arbetsförändring, som ett blivande förbud nödvändiggör. En övergångstid av tio år, som även av andra skäl synes lämplig, bör undanröja även dessa svårigheter.

Men annorlunda ställer sig visserligen frågan, om det gäller ett plötsligt inträdande provisoriskt förbud. Det är då billigt, att staten bereder dem, som gå miste om sin arbetsförtjänst, skälig ersättning, i den mån de därav äro i behov och icke genom annan anställning hållas skadeslösa, vilket inom kort tid torde bli fallet. Staten äger även själv möjligheter att bereda arbete åt vissa, i det den ju årligen antager ett stort antal personer i tjänst inom sina affärsdrivande verk. Vad arbetsgivarna beträffar, torde staten kunna i en eller annan form bereda även dem tillfälligt bistånd, där så visar sig behöfligt, t. ex. i form av hjälp till dem som önska omlägga sin verksamhet till samhällsnyttigare industri.

Kontrollstyrelsen, socialstyrelsen och kommerskollegium beräknade i sitt gemensamma utlåtande kostnaden förut av ett provisoriskt förbud under ett år till över 90 miljoner kronor. De beräknade då full ersättning åt alla vederbörande. Denna summa torde säkerligen kunna reduceras ganska betydligt, då det sannolikt skall visa sig, att den befarade arbets-

lösheten i stort sett icke inträffar¹⁾ och då staten omöjlig kan vara skyldig att för en åtgärd, som befunnits vara nödvändig för samhället, lämna ersättning för all eventuell förlust.

Men även om man utginge från den beräknade summan, är t. ex. Danmarks främste statistiker professor H. Westergaard övertygad om, att samhällets vinst av ett förbud skulle vida överväga dess förlust därpå. När det gällt våra mobiliseringskostnader har ingen hänsyn tagits till den ekonomiska förlusten, emedan åtgärden ansetts nödvändig. Sak samma här, men med den viktiga skillnad, att här föreslagna åtgärd icke blott kräver utgifter utan även kommer att skapa högst betydande ökade inkomster för folk och land, för att icke tala om dess verkningar i förbättrad hälsa, i fysisk och andlig kraft, värden som svårligen kunna för dyrt betalas.

En summa av 5 miljoner kronor torde kunna anslås såsom förslagsanslag att jämte de medel, som finnas i statsverkets fond av rusdrycksmedel, vid behov användas till understöd åt arbetare och andra personer, som genom ett provisoriskt totalförbud skulle bli försatta i trångmål.

För åstadkommande av denna summa synes man kunna anlita en förhöjd lyxbeskattning och förhöjd krigsvinstbeskattning.

För täckande av den omedelbara förlust, statsverket gör genom det upphörande av alkoholskatteinkomster, som bleve en följd av ett provisoriskt förbud, torde kunna ifrågasättas samma utväg som tillgreps i Ryssland, nämligen upptagande av motsvarande lån, i den mån det låter sig göra, av inhemska långgivare, helst så organiserat att så många som möjligt kunna få bidraga därtill genom smärre låneinsatser. Ett dylikt folklån för ett sådant ändamål som förbudet skulle säkerligen bli högst populärt.

Givet är däremot, att ett permanent förbuds ekonomi icke kan byggas på lån. Utvägar till dess finansiering skola vi senare antyda och somliga äro anvisade av doktor Brock i den ovannämnda national-ekonomiska utredningen (Nykterhetskommittén X). De inkomstkällor, han anvisar, äro bl. a.:

höjd kaffetull, beräknad till 8 miljoner kronor vid en höjning till 36 öre per kilogram (i Norge har man 30 öre per kilogram, i Tyskland 40 pfennige);

¹⁾ Erfarenheten från förbudsstater visar i allmänhet, att efterfrågan på arbete stiger efter ett förbud och över huvud taget är själva alkoholindustrien däri olik flertalet andra industrier, att den använder jämförelsevis ringa personal, medan de industrier, till vilka efter ett förbud kapitalet måste vända sig, kräva talrikare arbetskrafter. Under kriget har det för övrigt visat sig mycket lätt att omlägga en industri till en annan.

en nöjesskatt beräknad till 1 $\frac{1}{2}$ miljoner;

en jordvärdestegringskatt, som han beräknar efter 20 år kunna inbringa en årsvinst av minst 18 miljoner, och efter 30 år en årsvinst av minst 33 miljoner.

Enligt de erfarenheter, man gjort i förbudssambällen, är det emellertid mycket sannolikt, att statsinkomsterna skulle stegras rent automatiskt genom det stigande välståndet efter ett förbud, så att man ingalunda behövde år efter år vara betänkt på en ersättning av den förlust, som första året givetvis medförde, utan att budgeten tvärtom successivt utjämnades utan allt för omfattande konstgjorda kompensationer.

Emellertid skulle redan ett halvt eller helt års försök med ett provisoriskt förbud säkerligen ge värderika lärdomar även med hänsyn till tendensen av ett blivande permanent förbuds ekonomiska verkningar, ävensom göra folkets privata ekonomi så stort gagn, att det väl vore värt den omedelbara kostnad, det skulle medföra, alldeles oavsett det värde det skulle äga i avseende på stegrad folkhälsa och folkmoral, ett värde, som icke låter uppskatta sig i penningar. Vad den national-ekonomiska sidan av saken beträffar, måste man ju erkänna, att det icke kan vara något eftersträfvansvärt system att, såsom nu varje år äger rum, folket bortslösar minst 127 miljoner kronor på en skadlig lyxkonsumtion, för att staten skall nominellt inhösta mellan 40 och 50 miljoner kronor. Vad folket vinner, det vinner djupare sett staten, och vad folket förlorar, förlorar staten.

Vad de föreslagna kompensationsinkomsterna vidkommer är för övrigt mot värdestegringskatten och nöjesskatten ingenting att invända; den ökade kaffetullen väcker däremot starka betänkligheter, därför att den skulle drabba även den fattigare befolkningen. Men staten äger andra möjligheter. Den kan på effektivare sätt utnyttja kronans väldiga tillgångar i trävaror och malmer, elektriska kraftkällor o. s. v.

Dr Brock räknar med 20 à 30 års övergångstid. Av skäl, som här flerstädes antytts, tro vi, att även med en långt kortare övergångstid förbudets ekonomiska möjlighet och framgång är given.

Man har ansett, att vissa hinder för en förbudslag skulle möta från de länder, varifrån vi importerat rusdrycker. Först och främst må då erinras, att hela denna import är så obetydlig i jämförelse med ifrågavarande länders hela export av motsvarande varor, att det icke är rimligt, att de för de relativt obetydliga summors skull, vilka det gäller (t. ex. Frankrike för högst 4 miljoner), skulle tillgripa de yttersta maktmedlen. Och om så skulle vara, vilka äro dessa maktmedel? Givetvis repressalier, som skulle gå ut över vår egen export till dessa länder.

Men deras inköp av t. ex. svenska trävaror grundar sig naturligtvis icke på någon hövlighetshänsyn, därför att vi köpa deras viner och likörer, utan säkerligen på ifrågavarande länders *behov* av de svenska varorna. Så länge detta behov finns och så länge vi äro i stånd att bättre fylla det än andra, så länge få vi säkerligen fortsätta vår export. Skulle detta behov och denna förmåga upphöra, då ha vi icke heller någon utsikt att få behålla förmånen, även om vi fortfara att importera en liten bråkdel av deras rusdrycker. För övrigt torde den nuvarande tiden, om någon, just vara gynnsam för rask och beslutsam handling härvidlag; nu lära de ifrågavarande länderna ha annat att tänka på än en så bagatellartad exportfråga som denna. Det är givet, att försök komma att göras att hindra oss från ett förbudsbeslut, men det torde också vara givet, att om vi manligt avvisa varje försök att bestämma över våra egna inre lagstiftningsfrågor, vi därpå vinna den pålitligaste respekten. Skulle vi på allvar icke kunna försvara oss mot ett intresse, som gäller 4 à 5 miljoner lumpna vinpenningar, hur kan man då samtidigt göra gällande, att vi överhuvud kunna försvara vårt lands självständighet?

Ett totalt förbud kränker ingen särskild nations rätt, då det gäller alla lika och går ut över våra egna alkoholförsäljare lika väl som över alla utländska, fullt opartiskt.

För övrigt utfärdas just nu import- och exportförbud för vara efter vara av land efter land, utan att någon hindrar det. Varför skulle just vi ensamma vara förhindrade därifrån?

På grund av vad sålunda anförts hemställes, att riksdagen ville besluta

1) att med hänsyn till nu rådande extraordinära dyrtidsförhållanden, hos Kungl. Maj:t hemställa, att all tillverkning, införsel och försäljning av brända och destillerade drycker, med undantag för vad som erfordras för medicinskt, tekniskt, vetenskapligt eller annat därmed jämförligt behov måtte varda omedelbart tillsvidare förbjuden;

att all tillverkning, införsel och försäljning av sådana viner och maldrycker eller andra jästa drycker och därmed jämförliga ämnen, som innehålla mer än 2 1/4 volymprocent alkohol likaledes må varda omedelbart tillsvidare förbjuden med undantag av vad som

för medicinska, tekniska, vetenskapliga, kyrkliga och därmed jämförliga behov prövas skäligen;

att åt de i härav drabbade industrier anställda arbetare, som genom det provisoriska förbudet berövats sitt arbete utan att erhålla annan lämplig arbetsförtjänst i stället, genom statens försorg beredes hjälp så långt möjligt är genom anställning i statens affärsdrivande verk, i den mån behov av arbetskraft där gör sig gällande och ifrågavarande arbetare finnas lämpliga därför, samt i den mån detta icke kan ske, genom direkt ekonomiskt understöd;

att åt de tillverkare av alkoholdrycker, som i anledning av det provisoriska förbudet önska omlägga sin verksamhet till en samhällsnyttigare industri, må härför beviljas statslån på billiga villkor;

2) att riksdagen för sin del ville antaga här bifogade förslag till förordning angående permanent rusdrycksförbud, att träda i slutlig tillämpning senast den 1 januari 1928; med de eventuella redaktionsändringar, ifråga om lagtextens formulering, som utskottet kan finna nödiga.

Stockholm den 23 januari 1917.

Fredrik Ström.

I motionens syfte instämmer:

Wilhelm Gullberg.

Bilaga.

Förslag
till
förordning angående förbud mot tillverkning, införsel och försäljning av rusgivande drycker.¹⁾

I. Allmänna bestämmelser.

§ 1.

Med rusgivande drycker åsyftas i denna förordning alkoholhaltiga drycker, som innehålla mer än $2\frac{1}{4}$ volymprocent alkohol.

Med uttrycket spritdrycker förstås sådana drycker, som innehålla mer än 21 volymprocent alkohol; med uttrycket öl alla alkoholhaltiga maldrycker med undantag av sådana, som enligt den hittills gällande kungl. förordningen angående tillverkning och beskattning av maldrycker äro att hänföra till svagdricka; med uttrycket vin åsyftas sådana alkoholhaltiga drycker, som icke äro maldrycker och som innehålla mer än $2\frac{1}{4}$ men icke mer än 21 volymprocent alkohol.

§ 2.

Tillverkning, införsel och försäljning av rusgivande drycker är förbjuden med de undantag, som här nedan angivas.

§ 3.

Spritdrycker och vin må å apotek försälas såsom läkemedel med iakttagande av de föreskrifter, som därom av kungl. medicinalstyrelsen utfärdas.

I avseende å försäljning av sådana läkemedel, som innehålla sprit, gäller vad därom är särskilt stadgat.

---

¹⁾ Vi ha i möjligaste mån sökt upptaga de delar av kungl. nykterhetskommitténs förslag till försäljningslag, vilka överensstämja med vår önskan att ge lagen verklig förbudskaraktär.

§ 4.

Tillverkning, införsel och försäljning av icke denaturerade rusgivande drycker är för övrigt tillåten för medicinskt, tekniskt, vetenskapligt, kyrkligt och därmed jämförligt behov på det sätt och i den ordning, därom av Kungl. Maj:t särskilt förordnas.

§ 5.

Rörande tillverkning, införsel och försäljning av denaturerade alkoholhaltiga ämnen gäller vad därom särskilt av Kungl. Maj:t stadgas.

§ 6.

Vid forsling av i denna förordning omhandlade varor såsom transitogods gäller vad tullförfattningarna därom stadga.

§ 7.

Vid annan forsling av vara hänförlig till rusgivande drycker skall varan åtföljas av intyg, utfärdat av vederbörande myndighet eller säljare, innehållande uppgift om avsändarens, mottagarens och den forslandes namn och hemvist, varans beskaffenhet och mängd, orten dit varan skall framskaffas, ävensom en efter avståndet lämpad tid, varunder intyget äger giltighet.

Vid forsling av från apotek anskaffad hithörande vara gälla vad därom särskilt är förordnat.

II. Straff- och kontrollbestämmelser.

§ 8.

Den, som utan att vara därtill berättigad tillverkar eller låter tillverka rusgivande drycker, straffes första gången med böter, minst femtio kronor, samt vid förnyad förseelse minst etthundra kronor.

Idkar någon yrkesmässigt eller i större omfattning olovlig sådan tillverkning, straffes med fängelse ej under sex månader.

Anträffas hos person, som ej är berättigad att tillverka rusgivande drycker, för sådant ändamål avsedda redskap eller apparater under omständigheter, som göra otvivelaktigt att de skulle användas i lagstridigt syfte, böte minst femtio kronor och vid förnyat beträdande minst femhundra kronor.

Olovligen tillverkade rusgivande drycker samt tillverkningsredskap och dryckernas förvaringskärl vare förbrutna.

§ 9.

Den, som utan att äga rätt till försäljning, avyttrar eller utbjuder rusgivande drycker, straffes första gången med böter minst etthundra kronor samt vid förnyat fall minst femhundra kronor, tredje gången och vidare med fängelse ej under tre månader.

De å försäljningsstället med därtill hörande lägenheter befintliga eller eljes för försäljning avsedda rusgivande dryckerna jämte kärl vari de förvaras vare underkastade beslag och förbrutna.

Avyttrande av rusgivande drycker, även om icke ersättning bevisligen mottagits, anses lika som försäljning.

§ 10.

Överskrides den i 3 § stadgade rättighet till försäljning av rusgivande drycker i visst fall å apotek, vare lag som i 9 § sägs.

§ 11.

1. Avyttrar den som handhar enligt § 4 medgiven handel med rusgivande drycker av annat slag eller för annat ändamål än försäljningsrättigheten avser,

eller fortsätter någon, oaktat återkallelse av meddelat tillstånd till försäljning eller förbud däremot delgivits honom med försäljningen, straffes som i 9 § sägs.

2. Har försäljning skett av drycker av annat slag än försäljningsrätten avser, skall ifråga om sådana drycker tillämpas även vad i 9 § finnes stadgat.

§ 12.

Bryter den, som handhar tillåten försäljning av rusdrycker, i andra fall än här ovan angivits mot vad i denna förordning är stadgat eller mot de föreskrifter, som vederbörande myndighet i enlighet med denna förordning kunna hava meddelat, straffes med böter från och med tio till och med ettusen kronor.

§ 13.

Tillhandagår någon med olovligt anskaffande av rusgivande drycker, dömes till böter från och med tio till och med etthundra kronor. Sker förbrytelsen i större omfattning eller yrkesmässigt eller beträdes någon

andra gången eller oftare med sådan förbrytelse, vare straffet böter från och med femtio till och med femhundra kronor eller fängelse i högst sex månader.

§ 14.

Den, som utan att vara berättigad därtill till riket inför rusgivande drycker böte från och med trettio till och med ettusen kronor och vare varorna tillika med kärnen underkastade beslag och förbrutna.

§ 15.

Försäljer någon till dryck ej hänförlig alkoholhaltig vara och försäljningen sker under omständigheter, som kunna giva säljaren skäligen anledning antaga, att det försålda varit avsett att användas till berusningsmedel eller eljest i lagstridigt syfte, straffes som om han avyttrat rusdrycker, och vare å försäljningsställen med därtill hörande lägenhet befintlig vara, varav försäljning skett, tillika med kärl underkastad beslag och förbruten.

§ 16.

Skulle den, som är pliktig att åtala förbrytelser mot denna förordning, själv beträdas med olovlig försäljning av rusdrycker, vare det ansett som försvärande omständighet, och vare han därjämte förlustig tjänsten.

§ 17.

Den, som under den tid, då han är ställd under tilltal för förbrytelse mot denna förordning, fortsätter samma förbrytelse, skall, när han därtill varder lagligen förvunnen, för varje gång stämning därför utfärdats och delgivits, dömas till de böter eller det fängelsestraff, som äro stadgade för sådan förbrytelse; dock må sammanlagda fängelsestraffet icke överstiga två år.

§ 18.

Husbonde ansvarar för förbrytelse, som vid handhavande av handel enligt denna förordning begås av hans hustru, husfolk eller i hans arbete antagen person, liksom vore förbrytelsen begången av honom själv, därest icke omständigheterna göra sannolikt, att förbrytelsen skett utan hans vetskap och vilja.

§ 19.

1. Lands- och stadsfiskaler, kronobetjante samt de personer, vilka särskilt antagits att vaka över förordningens efterlevnad, åligger att åtala förbrytelser mot densamma.

2. I övrigt äger envar rättighet att för sådana förbrytelser anställa åtal, dock ej föräldrar och barn eller makar eller syskon mot varandra, ej heller annan skyldeman mot den, hos vilken han njuter kost eller underhåll, ej fosterbarn mot fosterföräldrar och ej heller tjänare mot husbondefolk under den tid, de äro i tjänsten.

3. Då åtal anställas av annan än den, som är nämnd i 1 mom., give han sin talan allmän åklagare tillkänna så tidigt, att denne må kunna övervara målets utförande.

§ 20.

1. Å landet bör kommunalnämnd och i stad magistrat ägna synnerlig uppmärksamhet däråt, att förbrytelser mot denna förordning varda angivna till åtal.

2. Tullverkets personal åligger att med uppmärksamhet övervaka införseln till riket av rusgivande drycker.

§ 21.

Rättighet att verkställa beslag tillkommer de i 19 § 1 mom. omförmälda allmänna åklagare, ävensom, då rusdrycker jämlikt 14 § äro underkastade beslag, vederbörande tulltjänsteman. Beslag skall göras i två vittnens närvaro.

§ 22.

Sådana alkoholhaltiga varor, som enligt denna förordning beslagtagits, skola antingen underkastas denatureringsförfarande och därefter försäljas enligt de grunder, som i särskild stadga angående denaturerade alkoholhaltiga ämnen bliva bestämda eller, därest detta ej lämpligen låter sig göra, till inköp tillhandahållas åt sådana inrättningar, som äga rätt att för legitima ändamål tillverka eller försälja rusgivande drycker, eller i den mån intetdera av dessa förfaringssätt lämpligen kan användas, förstöras.

§ 23.

Böter, som äro ådömda efter denna förordning skola, om tillgång till deras gäldande brister, förvandlas enligt allmän strafflag.

§ 24.

Av böter, som enligt denna förordning ådömas, samt värde av rusdrycker, som anses förbrutna, tillfaller två tredjedelar åklagaren och en tredjedel den kommuns fattigkassa, där den åtalade förbrytelsen är begången. Finnes särskild angivare eller är annan än åklagaren beslagare, äger sådan angivare eller beslagare taga hälften av åklagarens andel.

§ 25.

Ej vare någon jävig att bära vittne angående olovlig försäljning av rusdrycker endast på den grund, att han därvid tillhandlat sig eller förtärt sådana drycker.

§ 26.

Förbrytelser mot denna förordning skola åtalas och avdömas vid allmän domstol, men i stad, där poliskammare finnes, skola åtal för sådana förbrytelser behandlas i hittills vanlig ordning.

§ 27.

På kontrollstyrelsen ankommer att inom dess befogenhetsområde utfärda närmare bestämmelser, som kunna finnas erforderliga för en lojal tillämpning av denna förbudsförordning ävensom att i de fall, där styrelsen icke äger laga befogenhet att stadga, hos Kungl. Maj:t föreslå utfärdande av nödiga kompletterande bestämmelser.

§ 28.

När denna förordning träder i kraft upphävas dittills gällande bestämmelser rörande alkoholhaltiga ämnen, i den mån de strida mot här gjorda stadganden.

§ 29.

Denna lag träder i kraft på tidpunkt som senare av Kungl. Maj:t efter riksdagens hörande bestämmes, dock icke senare än med ingången av år 1928.

Övergångsstadgande.

1. På Kungl. Maj:t ankommer att från 1918 till och med den tidpunkt, då lagen träder i kraft, för varje år fastställa den maximi-

kvantitet av olika alkoholhaltiga ämnen, som må tillverkas vid under denna tid i verksamhet varande tillverkningsanstalter, varvid skall iakttagas, att tillverkningskvantiteten år efter år successivt minskas.

2. Beträffande införsel under nämnda tid gälle vad Kungl. Maj:t därom särskilt i enahanda syfte förordnar.

3. Under den tid, som förflyter intill dess ovanstående författning träder i kraft, må icke någon ny tillverkningsanstalt för vare sig spritdrycker, vin eller öl upprättas, därest icke tillverkningen uteslutande gäller enligt ovanstående författning tillåtna produkter.

Detta övergångsstadgande träder i kraft den 1 januari 1918.